

18.03.2024

Asia/11

§ 171

Hakemus Uudenmaan ELY:lle Pakilanmetsän luonnonsuojelualueen perustamiseksi sekä hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamiseksi

HEL 2023-012503 T 11 01 04

Päätös

Kaupunginhallitus esitti Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus), että se perustaa Pakilanmetsän luonnonsuojelualueen sekä vahvistaa alueen hoito- ja käyttösuunnitelman vuosille 2024–2033.

Hakemus luonnonsuojelualueen perustamiseksi

Suojelun perusteet ja tarkoitus

Suojelun tarkoituksena on arvokkaan metsäalueen monimuotoisuuden säilyttäminen. Alueella täytyvät luonnonsuojelulain 43 §:ssä mainitut luonnonsuojelualueen perustamisen yleiset edellytykset. Suojelulla turvataan erittäin uhanalaiseksi luokiteltuja luontotyyppisiä. Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 on esitetty luonnonsuojelualueen perustamista Pakilanmetsään.

Alueen sijainti ja rajaus

Pakilanmetsä sijaitsee Helsingin keskuspuiston pohjoisosissa, Tuomarinkylän ja Kaarelan kaupunginosien alueella. Alueen eteläreunalla on Pakilan kaupunginosa. Pakilanmetsän alue on osa Keskuspuiston metsäistä yhteyttä, joka yhdistää Haltiavuoren ja Haltialan metsäalueet kohti Helsingin eteläosia.

Pakilanmetsän sijainti metsäverkoston osana on tärkeä kohdassa, joka yhdistää eteläisen Keskuspuiston Helsingin pohjoisosan laajempiin metsäalueisiin ja edelleen ekologiseen verkostoon Helsingistä Vantaalle ja Espooseen.

Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 suunniteltua rajausta on tarkistettu suojelun valmistelussa. Rajausperusteina on käytetty luontotyyppien luonnontilaisuutta, tonttien rajoja, ulkoilureittien ja teiden sijaintia sekä uhanalaisten lajien esiintymisalueita. Aluetta rajattiin laajemmaksi kuin luonnonsuojeluohjelmassa erityisesti alueen luoteisosassa arvokkaiden luontoarvojen sekä uhanalaisuusluokituksen mukaisesti Suomessa vaarantuneen (VU) liito-oravan ydinalueiden säilyttämiseksi. Alueen pinta-ala on 28,01 ha. Luonnonsuojelualueen rajaus on esitetty liitteessä 1.

Kiinteistötiedot ja omistus

Alue sijaitsee kahdella Helsingin kaupungin omistamilla kiinteistöillä 91-431-1-659 Tuomarinkylän kartano ja 91-402-7-281 Magnuskärr. Liite 3 lainhuutotodistukset.

Kaavoitus ja muut aluesuunnitelmat

Helsingin yleiskaavan 2016 Kaupunkiluonto-teemakartassa Pakilanmetsän luonnonsuojelualue on esitetty oikeusvaikutteisella aluerajauksella muiden luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 kohteiden kanssa. Suojelualue sijoittuu Keskuspuiston pohjoisosan asemakaavan 11905 alueelle retkeily- ja ulkoilualueena luonnonsuojelullisella arvomerkinällä. Alue säilyy virkistyskäytössä suojelun jälkeen, joten luonnonsuojelualueen perustamisesta ei seuraa kaavamuutosten tarvetta.

Korvaus

Helsingin kaupunki ei hae korvausta luonnonsuojelualueen perustamisesta.

Luonnon monimuotoisuus

Luontotyypit ja kasvillisuus

Alueen metsät ovat ikärakenteeltaan ja puulajistoltaan vaihtelevia. Luontotyypeissä on monipuolisuutta, vaikkakin metsäiset luontotyypit ovat vallitsevia. Alueen puuston keski-ikä ei ole vielä vanhaa eivätkä metsät ole varsinaisesti luonnonmetsiä, mutta paikoin lähestytään jo luonnontilaisuutta. Lahopuuta on melko niukasti. Muista luontotyypeistä mainittavia ovat lehtokorvet, lehdot ja pienet niityt.

Pakilanmetsässä vallitsevat lehtomaiset kankaat, tuoreet kankaat ja lehdot, jotka paikoin vaihtuvat saniaislehtokorviksi sekä varsinkin kohteen eteläosassa karummiksi kangaskorviksi. Valtapuuston muodostavat kuusi, hieskoivu, haapa ja tervaleppä. Välikerroksessa yleisimpiä lajeja ovat pihlajan ja haavan taimet vaihtelevalla tiheydellä. Pensaskerroksen lajeista mainittavimpia ovat pähkinäpensas sekä musta- ja pohjanpunaherukka. Kenttäkerroksen rikas ja vaateliakasvisto edustaa suursaniaisten ryhmän ohella lehtomaisten metsien ruohovartisia lajeja.

Kohde on suosittu virkistysalue ja kuluneisuutta on lähes kaikkialla. Ulkoiluteitä ja polkuja on runsaasti, jonka seurauksena reunavaikutteisuuksia ja kulttuurilajistoa esiintyy yleisesti. Kuluneisuus pois lukien kohde on pääosin luonnontilainen, laaja ja arvokas metsä.

Alueen läpi virtaa Näsinoja-Tuomarinkylänoja, joka on vesilain nojalla suojeltu savimaiden purot ja pikkupurot -luontotyppi (EN).

Merkittävä lajisto

Alue kuuluu Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmän tärkeisiin lintualueisiin (Maununneva N), arvokkaisiin kääpä- ja orvakka-alueisiin (arvoluokka I), lahokaviosammalen elinympäristöihin, arvokkaisiin kasvillisuus- ja kasvistokohteisiin (Paloheinän huipun eteläpuolen lehto- ja korpialue), arvokkaisiin luonnonympäristöihin (Paloheinän eteläpuolen metsä) ja arvokkaisiin metsäkohteisiin (Keskuspuisto 3, Pirkkola ja Maununneva).

Käytävissä olevan tiedon perusteella alueen linnustoarvot ovat vuosien saatossa heikentyneet. Varsinkin metsälajeja tavataan enää harvoin ja ne ovat saattaneet kadota alueen pesimälinnustosta. Alueen kääpälaajisto on monipuolinen ja alueelta on tavattu yli 70 kääpälaajaa. Putkilokasveista voidaan mainita kartioakankaali ja lehtotaponlehti, joka saattaa olla puutarhakarkulainen.

Liito-orava kuuluneen kohteen melko vakinaiseen lajistoon. Liito-oravaa on etsitty ja tavattu alueella viimeksi vuonna 2021. Lepakoita ei olla kartoitettu, mutta havaintoja on ilmoitettu pohjanlepakosta. Huomionarvoisia kääpiä ovat sitkaskääpä ja rusokantokääpä. Lisäksi alueella esiintyy lahokaviosammalta.

Alueen käyttö ja saavutettavuus

Pakilanmetsän alueella kulkee lukuisia ulkoiluteitä ja polkuja ja se on merkittävä virkistysalue. Paloheinän ulkoilumaja on lähellä, ja alueen pohjoispuolella on Paloheinän täyttömäki, jonka ympäristössä on mahdollisuus harrastaa monenlaista liikuntaa. Pakilanmetsän alue on saavutettavissa julkisella liikenteellä ja lähimmät pysäkit ovat Pakilantiellä ja Paloheinän majan vieressä. Myös Maununnevan puolelle on hyvät yhteydet. Henkilöautolla alueelle saapuvalla on käytössään Paloheinän majan laaja pysäköintialue.

Pakilanmetsä on virkistyskäytön kannalta merkittävä kohta Keskuspuistoa, sillä se yhdistää eteläisen kapean Keskuspuisto-osuuden laajempaan Haltiavuoren ja Haltialan alueeseen. Moni pyöräilee Pakilanmetsän kautta työmatkansa Helsingin keskustaan. Läheiset koulut ja päiväkodit voivat käyttää metsäaluetta retkeilyyn ja opiskeluun. Alueella on muutama kuntopaikka ja penkki.

Aluetta käytetään kävelyyn, sauvakävelyyn, lenkkeilyyn, suunnistukseen, pyöräilyyn, koiran ulkoiluttamiseen, hiihtoon, ympäristökasvatukseen, luonnon tarkkailuun, sienestykseen ja marjastukseen, luonnosta

nauttimiseen ja rauhoittumiseen sekä metsäjoogamiseen. Ulkoilijat tulevat alueelle viereisiltä asutusalueilta mutta myös kauempaa. Ulkoilureitit ovat valaistuja ja kävijät käyttävät metsissä kulkevia polkuverkostoja. Koirien ulkoilutus alueella on yleistä.

Uhkatekijät

Pakilanmetsän suurimpia uhkatekijöitä ovat alueen kuluminen ja muu kasvavasta käytöstä aiheutuva häiriö sekä vieraslajit. Voimakas virkistyskäyttö voi johtaa kasvillisuuden vaurioitumiseen ja eroosioon ja vaikuttaa siten merkittävästi metsäalueen tulevaisuuteen. Alueen erityispiirre on lukuisten uusien polkujen muodostuminen ja leviäminen muun muassa kosteimmissa paikoissa, joita kierretään ja luodaan näin uusia kulkureittejä. Myös lisääntyvä roskaantuminen ja meluhäiriöt ovat mahdollisia virkistyskäytön määrän kasvaessa.

Myös haitallisten vieraskasvilajien runsastuminen uhkaa aluetta lähitulevaisuudessa, jos niitä ei torjuta aktiivisesti. Alueelta todettiin vuonna 2022 seitsemän haitallisena pidettävää vierasta kasvilajia: terttuselja, valkokarhunköynnös, pajuangervo -ryhmän edustaja, jättipalsami, etelänruttojuuri, japanintatar ja täpläpeippi. Vieraat kasvi- ja eläinlajit kilpailevat alkuperäisten lajien kanssa resursseista, muuttavat elinympäristöä tai levittävät mahdollisesti kasvitauteja. Ne voivat muuttaa metsäalueen ekologista tasapainoa ja lajiston monimuotoisuutta.

Hoito- ja käyttösuunnitelma

Luonnonhoidon suunnitelma

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on suunniteltu luonnonsuojelualueelle ojen patoamista tai tukkimista lehtokorven vesitalouden parantamiseksi. Ennen ennallistamistyön toteuttamista on tehtävä kattava selvitys eri vaihtoehdoista. Tulevalla luonnonhoitotoimenpiteellä pyritään ainakin selvittämään, onko arvokkaimpien lehtokorpikuvioiden ennallistaminen mahdollista.

Pakilanmetsän pohjoisosan istutetussa lehtipuuvaltaisella kuviolla 5 on suunniteltu harkittua taimikon harvennusta. Toimenpiteellä pyritään saamaan kuvion puusto kasvamaan nopeammin korkeimmaksi ja järeämmiksi, jotta ekologinen yhteys Keskuspuiston pohjoisen ja keski-osen kohdalla säilyisi ja puuston eri-ikäisyydellä pystyttäisiin säilyttämään merkittävän kääpäalueen lahopuun määrä. Toimenpiteellä on myös vaikutusta alueen monimuotoisuuteen. Hoito- ja käyttösuunnitelmalla on myös tarkoitus mahdollistaa tarvittaessa yksittäisten puiden kaataminen, joka lisäisi lahopuun määrää ja ohjaisi käyttäjiä alueen pääpoluille ja virallisille ulkoilureiteille.

Vieraslajitorjuntaa jatketaan alueilla, joilla esiintyy haitallisia vieraskasvilajeja. Esiintymät keskittyvät Pakilanmetsän etelä- ja itäosaan tonttien reunoille. Vieraslajit ovat karanneet tonttien puutarhoista ja levinneet alueelle läjitetyistä puutarhajätekasoista. Pakilanmetsän sisäosissa on suhteellisen vähän vieraskasvilajeja.

Virkistyskäytön suunnitelma

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään tulevalle luonnonsuojelualueelle virkistyskäyttöä palvelevia rakenteita eli opastauluja ja penkkejä.

Alueelle ehdotetaan korkeintaan neljää pääopastetta alueelle tulevien pääulkoilureittien varteen sekä alueen luonnosta kertovia kohdeopasteita, joissa kerrotaan pääopastaulussa esitettyä laajemmin jostakin alueen erityisarvoista tai tietyistä osa-alueesta. Esimerkiksi suunniteltu ennallistaminen ja ennallistamiskohteet soveltuisivat tähän. Lisäksi kulumisesta täytyy parantaa esimerkiksi pitkospuilla kosteimmissä kohdissa maanpinnan kulumisen ehkäisemiseksi. Alueelle tarvitaan myös rauhoitusmääräystauluja.

Uusia reittejä ei varsinaisesti linjata vaan kulkua ohjataan opasteilla alueella jo oleville hyväkuntoisille ulkoiluteille ja poluille. Olemassa olevien polkujen kunnossapidossa lisätään tarvittaessa karkeaa hiekkaa tai soraa mahdollisiin kuoppiin, jolla estetään lammikoiden ja kivien kiertäminen ja polun leventyminen. Itäosan lehtokorven läpi kulkevaa polkua parannetaan ja siitä tehdään luontopolkumainen polku.

Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi

1. Yleiset rajoitukset

Alueella on kielletty:

- metsänhakkuut ja muut metsänhoitotoimet;
- elävien ja kuolleiden kasvien, kasvinosien ja sienien ottaminen tai vahingoittaminen;
- maa-aineksien tai kaivoskivennäisten ottaminen ja maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen;
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen;
- rakennusten, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen;
- tulenteke, telttailu ja muu leiriytyminen;
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen tai häiritseminen tai niiden pesien hävittäminen ja selkärangattomien eläimien pyydystäminen tai kerääminen;
- kaikenlainen muu toiminta, joka muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti luonnonoloihin tai eliölajien säilymiseen;

- kaikenlaisten eläin- ja kasvinäytteiden keruu ilman ELY-keskuksen lupaa sekä
- koirien, kissojen ja muiden lemmikkieläinten irti pitäminen.

2. Liikkumisrajoitukset

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi on kielletty:

- moottoriajoneuvolla liikkuminen lukuun ottamatta alueen hoidon kannalta välttämätöntä liikkumista;
- liikkuminen merkittyjen polkujen ulkopuolella;
- pyöräily merkittyjen polkujen ulkopuolella sekä
- ratsastus

3. Sallitut toimenpiteet

Edellä olevien määräysten estämättä alueella on sallittua:

- liikkuminen jalkaisin; merkittyjen polkujen ulkopuolella kulkeminen kielletty keskeisenä pesimäkautena 10.5.–30.6 rajoitusalueilla;
- marjojen ja hyötysienien poiminta;
- haitallisten vieraslajien poistaminen maanomistajan luvalla;
- luonnonsuojelualueen rakennepiirteiden ja lajiston kartoittaminen;
- ELY-keskuksen hyväksymän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisien toimenpiteiden toteuttaminen;
- virkistyskäytölle vaarallisiksi arvoitujen puiden ja niiden oksien tapauskohtainen poistaminen ELY-keskuksen suostumuksella siten, että järeiden puiden rungot (rinnankorkeusläpimitta yli 20 cm) jätetään lahopuuksi kasvupaikalleen tai sen läheisyyteen;
- tonttien, ulkoilureittien ja polkujen ylläpitoon ja turvallisuuteen liittyvät toimet sekä
- olemassa olevien ojien kunnostaminen.

4. Rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen

ELY-keskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelualueutta koskevista rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen luonnonsuojelun, käytön tai tutkimuksen tai muinaismuistojen hoidon kannalta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Pakilanmetsän suojelualueen raja
- 2 Pakilanmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma
- 3 Lainhuutotodistukset

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Uudenmaan ELY-keskus (Ympäristö ja luonnonvarat)

Otteen liitteet

Esitysteksti

Liite 1

Liite 2

Liite 3

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi maanomistajan hakemuksesta tai suostumuksella perustaa luonnonsuojelualueen. Päätökseen luonnonsuojelualueen perustamisesta on otettava tarpeelliset määräykset alueen luonnon suojelemisesta ja tarvittaessa sen hoidosta.

Valmistelu

Helsingin kaupungin ympäristönsuojelu ja ohjaus -yksikkö tilasi Luontoselvitys Metsänen Oy:ltä putkilokasvi- ja luontotyyppiselvityksen vuonna 2022 ja hoito- ja käyttösuunnitelman vuonna 2023. Putkilokasvi- ja luontotyyppitietoa täydennettiin hoito- ja käyttösuunnittelun aikana.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten kutsuttiin koolle keväällä 2023 ohjausryhmä, johon kuului edustajia kaupunkiympäristön toimialalta ympäristöpalveluista, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalveluista, asemakaavoituksesta ja kunnossapidosta sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalta. Ryhmä kokoontui kolme kertaa ja lisäksi ryhmä kävi erilaisilla kokoonpanoilla maastokäynneillä suunnittelemassa luoteisosan rajausta, katsomassa muinaismuistoaluetta ja sen merkitystä suojelualueella, selvittämässä alueen läpi virtaavaa Näsinoja-Tuomarinkylänojan luonnontilaisuutta sekä tutustumassa maastopyöräilijöiden suosimiin reitteihin maastopyöräilijöiden edustajien kanssa yleisötilaisuuden jälkeen. Lisäksi valmistelija neuvotteli kaupunginmuseon asiantuntijoiden kanssa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta järjestettiin 21.11.2023 yleisötilaisuus lähi- sekä Teams -tilaisuutena. Tilaisuudessa oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa ja esittää kysymyksiä alueesta. Suunnitelma oli ennen tilaisuutta nähtävillä kaupungin verkkosivuilla ja suunnitelmasta pystyi jättämään etukäteen kysymyksiä tai kommentteja sähköpostina valmistelijalle yleisötilaisuudessa käsiteltäväksi.

Luonnonsuojelualueen perustamisesityksestä sekä hoito- ja käyttösuunnitelmasta ja yleisötilaisuudesta ja kannanoton jättämisajasta ilmoitettiin sähköpostiviestinä Helsingin luonnonsuojeluyhdistykselle (Helsy ry, Helsingin Seudun Lintutieteelliselle Yhdistykselle (Tringa ry), maastopyöräilijöille, Pakila-Seuralle, Paloheinän-Torpparinmäen kaupunginosayhdistykselle, Pakilan Veto ry:lle (maastohiihtäjät), Pakilan Visa ry:lle ja Helsingin Suunnistajat ry:lle. Kannanottoja jättivät Helsingin Suunnistajat ry, Rastihaukat ry sekä viisi yksityishenkilöä, joista yksi toimi maastopyöräilijöiden edustajana ja yksi maastohiihtäjien edustajana. Kannanottojen sisältö ja vastineet ilmenevät kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston päätöksestä 20.12.2023 § 187.

Hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen edellyttää investointeja, joiden kokonaiskustannuksiksi on arvioitu 89 000 euroa. Jatkuvan kunnossapidon ja hoidon, mikä sisältää muun muassa vieraslajien torjunnan ja polkujen ylläpidon, on arvioitu maksavan keskimäärin noin 10 000 euroa vuodessa. Vieraslajien torjunnan kustannusten oletetaan laskevan suunnitelmakauden aikana toimenpiteiden tuottaessa tulosta.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan ei tehty kannanottojen perusteella muutoksia koska muutoksia työstettiin ohjausryhmän kokousten ja maastotapaamisten sekä yleisötilaisuudesta saatujen palautteiden pohjalta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Pakilanmetsän suojelualueen rajaus
- 2 Pakilanmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma
- 3 Lainhuutodistukset

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

18.03.2024

Asia/11

Ote

Uudenmaan ELY-keskus (Ympäristö ja luonnonvarat)

Otteen liitteet

Esitysteksti

Liite 1

Liite 2

Liite 3

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 11.03.2024 § 148

HEL 2023-012503 T 11 01 04

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

11.03.2024 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Daniel Sazonovin ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto 20.12.2023 § 187

HEL 2023-012503 T 11 01 04

Esitys

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto esitti kaupunginhallitukselle ja edelleen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Pakilanmetsän luonnonsuojelualueen perustamista sekä alueen hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymistä vuosille 2024–2033.

Käsittely

20.12.2023 Ehdotuksen mukaan

Asian aikana kuultavana oli ympäristöasiantuntija Virpi Karén. Asian-tuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

18.03.2024

Asia/11

Esittelijä

yksikön päällikkö
Laura Walin

Lisätiedot

Virpi Karen, ympäristöasiantuntija, puhelin: 09 310 52280
virpi.karen(a)hel.fi